

Radvaň, mestečko

Opis na úrovni archívneho fondu

kód	názov kódu v AJ	obsah	názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference code	SK_1520_1557	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Radvaň, mestečko	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1674 – 1871 (1898)	Časový rozsah
3.1.4.	Level of description	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit o description (quantity, bulk, or size)	1,05 bm (16 úradných kníh, 7 škatúl)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	Radvaň, mestečko	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	<p>Kráľ Ladislav IV. daroval územie v Radvani predkom šľachtického rodu Radvanských. Za služby kráľovi postupne získali ďalšie územia v lokalite Radvaň s právom používať predikát podľa lokality svojej majetkovej držby. Od svojich začiatkov sa Radvaň vyvíjala ako zemepanská osada. Až niekedy v 17. storočí sa pretransformovala na zemepanské mestečko, čo zrejme súviselo s intenzívnejším hospodárskym a spoločenským životom. Rozvíjali sa nielen remeslá, ale Juraj IV. Radvanský získal od Ferdinanda III. právo konania troch jarmokov v roku. Život v mestečku riadila samospráva, závislá od feudálneho pána. Na čele samosprávy stál richtár, ktorý organizoval vnútorný život mestečka, ale zároveň vystupoval ako jeho zástupca aj navonok voči zemepanskej vrchnosti i voči ostatným orgánom verejnej moci. Na výkone samosprávy sa okrem richtára podieľali štyria prisažní, notár, šesť desiatnikov, hajdúch, dvaja noční strážcovia a hajtman. Od roku 1833 bol volený obecný tútor (sirotský otec). Postupne pribúdali ďalší funkcionári obecnej samosprávy. V roku 1850 bola vytvorená funkcia poľného hájnika, od roku 1851 sa volil vyberač daní a v roku 1866 bol do obecnej samosprávy volený aj tzv. žobracky richtár. Od 2. polovice 19. storočia bol volený tiež pokladník a členovia štrnásťčlenného obecného výboru. Medzi nimi sa</p>	Dejiny správy pôvodcu

	<p>nachádzali kňazi obidvoch denominácií a samozrejme aj členovia zemepanskej rodiny Radvanských. Voľby do obecnej samosprávy sa konali každoročne. Pravidelne sa ich zúčastňovala zemepanská vrchnosť a väčšinou nechýbali ani zástupcovia Zvolenskej župy. Voľby sa uskutočňovali v jednom z dvoch kaštieľov patriacich rodine Radvanských. Zvolený richtár skladal do rúk zemepána prisahu. K jeho povinnostiam patrila organizácia prác na feudálnych majetkoch, zodpovednosť za výber peňažného cenzu, naturálnych dávok a cirkevných desiatkov. Zodpovedal tiež za výber štátnych a stoličných daní. Staral sa o poriadok a pokoj v mestečku. Vždy pri voľbe nového predstavenstva mestečka podával ročné vyúčtovanie hospodárenia, spolu s účtovnými dokladmi. Súčasne ich (richtárske účty) predkladal na revíziu a schvaľovanie zemepanskej vrchnosti. Približne do polovice 18. storočia mal richtár aj nižšiu súdnu právomoc. Richtár spravoval počas funkčného obdobia všetky dôležité symboly a súčasti života mestečka (obecné miery, truhlicu, obecné protokoly, pečiatku a zvonček, kladu, dereš, obecné nariadenie, ako aj kľúče od radnice a archívu mestečka), ktoré po voľbách spolu s funkciou odovzdal. Hajtman svojmu nástupcovi odovzdal obecnú zástavu, budzogáň, bubon a dve putá so zámkami. Administratívne sa na živote samosprávy podieľal notár. Prvou právnou normou, ktorá sa zaoberala obcami ako administratívnymi jednotkami a upravovala postavenie a úlohu uhorských obecných orgánov, bol tereziánsky patent z 21.1.1767. Podľa IX. článku patentu richtár bol volený z troch kandidátov, ktorých určil zemepán. Voľba sa uskutočňovala za jeho osobnej asistencie. Richtára mohol zemepán kedykoľvek potrestať alebo odvolať. Vtedy sa konali nové riadne voľby. Aj ďalší volení funkcionári obce boli volení podobným spôsobom. Ich mohla odvolať obec samotná, aj bez vedomia a súhlasu feudálneho pána. Ďalšou zákonnou úpravou bolo vydanie urbaniálnych článkov z roku 1836. Hovorí síce o účasti obyvateľstva na správe obce prostredníctvom voleného richtára, ale v skutočnosti nepriniesla podstatnejšiu zmenu v postavení poddanských obcí. Zmenu pri volení funkcionárov mestečka prinieslo v roku 1871 schválenie návrhu Františka Radvanského, aby sa v budúcnosti predstavenstvo obce volilo na obdobie troch rokov. Do tohto obdobia bol už započítaný rok 1870 a teda nasledujúce voľby sa konali v roku 1873. V roku 1871 sa v Uhorsku uskutočnila zákonným článkom XVIII. regulácia obecnej samosprávy. Delil obce do troch kategórií podľa schopnosti plniť samosprávne a hlavne štátom ukladané úlohy. Poddanské mestečko Radvaň sa na jeho základe pretransformovalo na tzv. malú obec. Zákonný článok XVIII. bol prijatý predstavenstvom obce 15.12.1875 na základe prípisu Slúžnovského úradu v Banskej Bystrici č. 226/1875. Postavenie obce, úlohy a funkcie obecnej samosprávy, ako aj práva a povinnosti jednotlivých súčastí obecnej samosprávy bližšie špecifikoval obecný štatút. V tomto období sa Radvaň stáva sídlom obvodného</p>	
--	---	--

		notárskeho úradu. V roku 1886 zákonný článok XXII. novelizoval, doplnil a v plnom rozsahu upravil právne postavenie obcí v Uhorsku.	
3.2.3.	Archival history	Archívny fond Mestečko Radvaň primárne nevznikal ako samostatný fond, preto je veľmi ťažké rekonštruovať jeho dejiny. Istým nasmerovaním sú dejiny správy pôvodcu. V roku 1968 bol vypracovaný inventár k obvodným notárskym úradom. Z fondu Obvodný notársky úrad v Radvani 1851 – (1951) bol pri spracúvaní vyčlenený súbor písomností od polovice 17. storočia do roku 1898 s cieľom vytvoriť samostatný fond Mestečko Radvaň. Mestská kancelária, ako ju poznáme z činnosti slobodných kráľovských miest, v pravom zmysle slova neexistovala. Právomoci, ktorými disponovala samospráva mestečka, určujú aj skladbu činností a písomností archívneho fondu. Na zaznamenávanie najdôležitejších udalostí v živote mestečka slúžili obecné administratívno – právne protokoly, ktoré opatroval richtár. Tie bývali uložené zrejme v truhlici, ktorú po skončení funkčného obdobia odovzdával vrchnosti. Mestečku postupne pribúdali nové povinnosti voči zemepánovi a bola potrebná evidencia. Tu bola nezastupiteľná úloha notára, ktorý viedol administratívny protokol, účtovnú agendu a zúčastňoval sa vyberania daní. Zákon z roku 1836 upravoval hospodárenie s obecným majetkom a zemepánom a stoliciam nariad'oval skúmať obecné účty a zemepána poveril dozorom nad vyberaním daní. Až zákonný článok XVIII. z roku 1871 je akousi smernicou, ktorá upravuje administratívno –právne fungovanie obce. Notár bol obecným zamestnancom, ktorého síce menovala stoličná vrchnosť a prísahu skladal do rúk slúžneho, ale bol naplno v službách obce. Vyhotovoval všetky písomnosti, viedol notársku spisovňu a mal na starosti obecný archív. Viedol administratívny protokol a všetku obecnú registratúru.	Dejiny archívneho fondu
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	Archívny fond Mestečko Radvaň bol vyčlenený z fondu Obvodný notársky úrad v Radvani 1851 – (1951). Písomnosti notárskych úradov bansko-bystrického okresu boli v priebehu rokov 1952 – 1966 sústredené v okresnom archíve (prírastkové číslo 1 – 10101959).	Spôsoby získavania archívnych prírastkov
3.3.1.	Scope and contents	Všetky najdôležitejšie udalosti v živote mestečka Radvaň sú zaznamenané v obecných administratívno – súdnych protokoloch. Protokoly obsahujú zápisy o voľbe obecného zastupiteľstva, ročné richtárske vyúčtovania, zápisy o majetkových transakciách a zápisy o riešení sporových záležitostí v rámci richtárskej súdnej právomoci. Nachádzajú sa tu zápisy o odovzdaní richtárskej funkcie a obecného majetku, zápisy o odvode brancov, prijatia do remeselníckych cechov a zápisy o výkupe z desiatnickej služby, ako aj texty prísah obecných funkcionárov. Súčasťou fondu sú protokoly o kúpe a predaji nehnuteľností a pozemnoknižná agenda. Spisový materiál predstavujú predovšetkým testamenty, pozostalostné súpisy a rôzne majetkovo – právne a pozemkové záležitosti. Z účtovných	Obsah a rozsah archívneho fondu

		písomností fond obsahuje predovšetkým ročné richtárske vyúčtovania, jarmočné vyúčtovanie a hlavné účtovné knihy domácej pokladnice, obecného chudobinca a sirotskej pokladnice.	
3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	Z archívneho fondu neboli pri jeho spracúvaní vyradené žiadne dokumenty.	Vyraďovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	Archívny fond je uzatvorený. Ďalšie prírastky sa neočakávajú.	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	Archívny fond Radvaň, mestečko bol pri inventarizovaní členený na administratívne a účtovné písomnosti. Administratívne písomnosti predstavuje skupina úradných kníh, ktoré vzhľadom na malé množstvo sú usporiadané chronologicky. Ďalšiu skupinu predstavujú spisy. Účtovné spisy sú rozdelené na písomnosti účtovnej agendy a daňovej agendy. Vzhľadom k fragmentárnosti zachovaných archívnych dokumentov inventárnou jednotkou pri úradných knihách je každá kniha. Všetky zachované spisy sú začlenené pod jednu inventárnu jednotku a pri účtovnom materiáli inventárnu jednotku tvorí skupina písomností za jedno časové obdobie.	Spôsob usporiadania
3.4.1.	Conditions governing acces	Prístupný bez obmedzenia	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovať so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania reprodukcií
3.4.3.	Language /scripts of material	slovenský, latinský, nemecký, maďarský	Jazyk/písmo archívnych dokumentov
3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	nepoškodený	Fyzický stav a technické požiadavky
3.4.5.	Finding aids	K dispozícii je iba neelektronický inventár: Graus Igor: Mestečko Radvaň 1674 – 1871 (1898). Banská Bystrica 1993. Inventár e. č. 2696. <i>Štátny okresný archív v Banskej Bystrici.</i>	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky Štátny archív v Banskej Bystrici, Komenského 26, 974 01 Banská Bystrica	Existencia a umiestnenie originálov

3.5.2.	Existence and location of copies	Nie je známe.	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of description	Nie sú známe.	Súvisiace jednotky opisu
3.5.4.	Publikation note	Informácie nie sú známe.	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note		Poznámka
3.7.1.	Archivist's note	Opis vyhotovila Terézia Uherková na základe evidenčného listu archívneho fondu a informácií obsiahnutých v archívnej pomôcke uvedenej v kapitole Vyhľadávacie pomôcky.	Informácia o spracovateľovi a spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis bol vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	16.02.2017	Dátum vyhotovenia opisu